

ЦІЛІ ТА ЗМІСТ ЕТАПІВ ФОРМУВАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ФРАЗЕОЛОГІЇ

Шевцова Наталія Олександрівна,

старший викладач кафедри теорії та практики

романо-германських мов

Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

ORCID ID: 0000-0001-9440-7597

Scopus Author ID: 59446020400

Researcher ID: KHX-9756-2024

У статті досліджено цілі та зміст етапів формування німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами фразеології. Методологія дослідження ґрунтується на вивченні та критичному аналізі наукових публікацій та методичної літератури із проблеми поетапної організації освітнього процесу із формування іношомовної соціокультурної компетентності у закладах вищої освіти; сходженні від абстрактного до конкретного для розкриття змісту етапів формування німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами фразеології; узагальненні для формулювання висновків дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає в: 1) узагальненні позитивного досвіду поетапного формування іношомовної соціокультурної компетентності у закладах вищої освіти; 2) подальшому розвитку підходів до поетапного формування німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх учителів; 3) уточненні цілей та змісту етапів формування німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами фразеології.

Аналіз наукових публікацій та методичної літератури із проблеми поетапної організації освітнього процесу із формування іношомовної соціокультурної компетентності у закладах вищої освіти показав поширеність та продуктивність у методиці викладання іноземних мов таких підходів, за яких в основу поетапного формування соціокультурної компетентності покладено принцип систематичності та послідовності, що дозволяє врахувати послідовність формування навичок і розвитку вмінь та взаємозв'язок різних аспектів мови, а також принципу професіоналізації, які необхідно врахувати у розробці етапів формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами німецької фразеології. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами німецької фразеології відбувається на основі діяльнісного підходу. Процес формування соціокультурної компетентності розглядається як культуро-пізнавальна діяльність. Першим етапом формування німецькомовної соціокультурної компетентності виділяємо етап орієнтування, основною метою якого є орієнтування студентів в умовах культуро-пізнавальної діяльності. Другим етапом є етап вправлення, який спрямований на формування соціокультурних лексичних навичок та розвитку соціокультурних вмінь. Третій етап – етап контролю – покликаний забезпечити контроль рівня сформованості соціокультурних лексичних рецептивних та репродуктивних навичок, розвитку соціокультурних вмінь, а також оцінювання навчальних досягнень студентів та рефлексії.

Ключові слова: майбутні вчителі німецької мови, етапи формування соціокультурної компетентності, німецька фразеологія, фразеодидактика.

Shevtsova Nataliia. Goals and content of stages of forming the German-language socio-cultural competence of future teachers by means of phraseology

The article presents the study of the goals and content of the stages of forming the German-language socio-cultural competence of future teachers by means of phraseology. The research methodology is based on the study and critical analysis of scientific publications and methodological literature on the problem of the phased organisation of the educational process of forming the foreign language socio-cultural competence in higher education institutions; proceeding from abstract to concrete in order to reveal the content of the stages of forming the German-language socio-cultural competence of future teachers by means of phraseology; generalisation for formulating research results.

The scientific novelty of the study lies in: 1) generalization of the positive experience of the phased approach to forming the foreign language socio-cultural competence in higher education institutions; 2) development of approaches to the phased-based forming the German-language socio-cultural competence of future teachers; 3) clarification of the goals and content of the stages of forming the German-language socio-cultural competence of future teachers by means of phraseology.

An analysis of scientific publications and methodological literature relating phase-based organisation of the educational process of forming the foreign language socio-cultural competence in higher education institutions has shown the prevalence and productivity of approaches in didactics of foreign language teaching, in which the phase-based formation of socio-cultural competence is based on the principles of systematicity and consistency, as well as the principle of professionalisation, which must be taken into account in the process of development of stages of formation of socio-cultural competence of future teachers by means of German phraseology. Forming the socio-cultural competence of future teachers by means of German phraseology is based on an activity-based approach. We consider the process of formation of socio-cultural competence to be a cultural and cognitive activity. The first stage of forming the German-language socio-cultural competence is the orientation stage, the main purpose of which is to orient students in the conditions of cultural and cognitive activity. The second stage is the practice stage, which is aimed at forming socio-cultural lexical skills and development of socio-cultural abilities. The third stage is the control stage, which is designed to ensure control of socio-cultural lexical receptive and reproductive skills, socio-cultural abilities, as well as the assessment of students' academic achievements and reflection.

Key words: future German language teachers, phase-based formation of socio-cultural competence, German phraseology, phraseology teaching.

Вступ. Уходження України до європейського освітнього простору зумовлює необхідність вдосконалення чинних методик підготовки майбутніх вчителів німецької мови (НМ), які у професійній діяльності демонструватимуть здатність виконувати роль посередника між учнями – представниками культури країни походження – та культурою німецькомовних країн. У зв'язку з цим постає питання вивчення резервних можливостей покращення методики формування у майбутніх учителів німецькомовної соціокультурної компетентності (СКК) шляхом оптимізації організації процесу навчання НМ, що потребує уточнення змісту етапів формування СКК.

Ефективність поетапної організації освітнього процесу доведена у дослідженнях, присвячених проблемам формування СКК, О.В. Бирюк [1], І.Ю. Голуб [2], Р.О. Гришкової [3], І.А. Закір'яної [4], Ю.В. Кузьменко [5], М.Л. Писанко [6], Т.О. Яхнюк [7] та ін. Узагальнення позитивного досвіду поетапного формування німецькомовної СКК представлено в апробаційних розвідках Н.О. Шевцової [8; 9]. Уточнення потребують цілі та зміст етапів формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології, чим зумовлюється актуальність нашого дослідження.

Матеріали та методи. Методологія дослідження ґрунтується на вивченні та критичному аналізі наукових публікацій із проблеми поетапної організації освітнього процесу із формування іншомовної соціокультурної компетентності у закладах вищої освіти; сходженні від абстрактного до конкретного для розкриття змісту етапів формування німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами фразеології; узагальненні для формулювання висновків дослідження.

Розвідка презентує теоретичні основи апробованих автором у навчанні НМ матеріалів в межах обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми Середня освіта (Англійська та німецька мови) першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) спеціалізація 014.021 Середня освіта (Англійська мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка та освітньо-професійної програми Середня освіта (Німецька та англійська мови) першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальність 014 Середня освіта (Мова і література (німецька)) спеціалізація 014.021 Середня освіта (Німецька мова і література) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка і становить наукову цінність для подальшого розвитку та вдосконалення освітніх програм Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, за якими здійснюється підготовка майбутніх вчителів НМ.

Результати. Аналіз досліджень О.В. Бирюк [1], І.Ю. Голуб [2], Р.О. Гришкової [3], І.А. Закір'яної [4], Ю.В. Кузьменко [5], М.Л. Писанко [6] та Т.О. Яхнюк [7] показав поширеність таких підходів до поетапного формування СКК, які дозволяють реалізувати в процесі навчання принцип систематичності та послідовності, згідно з яким враховується послідовність формування

навичок і розвитку вмінь та взаємозв'язок різних аспектів мови. У запропонованих методистами етапах простежується рух від простого до складного, від легкого до важкого, від відомого до невідомого. Так, О.В. Бирюк виділила у формуванні СКК майбутніх учителів у процесі навчання читання автентичних англомовних публіцистичних текстів п'ять етапів відповідно до характеру знань, навичок і вмінь цієї компетентності, а саме: 1) ознайомлювальний етап із вправами для формування та вдосконалення структурно-орієнтовних навичок; 2) орієнтовний етап із вправами для формування та розвитку вмінь орієнтуватися в структурно-смісловій організації статті, вправами для формування та розвитку вмінь "читати" соціокультурну графічну й образну інформацію, а також вправами для формування та розвитку вмінь прогнозувати соціокультурний зміст статті; 3) лінгвопізнавальний етап із вправами для формування та вдосконалення лінгвокраїнознавчих навичок; 4) змістовно пізнавальний етап із вправами для формування та розвитку вмінь розуміти соціокультурні факти та вправами для формування та розвитку вмінь розуміти соціальну оцінку фактів; 5) інтерпретаційний етап із вправами для формування та розвитку вмінь створювати соціокультурний портрет англомовних народів і країн та вправами для формування та розвитку вмінь порівнювати англомовну культуру з рідною [1, с. 11].

І.Ю. Голуб у дослідженні методики формування у майбутніх перекладачів СКК у процесі вивчення німецької мови після англійської шляхом розвитку їхньої соціокультурної сенсibilізації (СКС) розглянула як етапи розвитку соціокультурної сенсibilізації, так і етапи формування у майбутніх перекладачів СКК [2, с. 76; 79–82]. Спираючись на розвідки Н.Ф. Бориско та М.В. Ляховицького, які доводять ефективність циклічної прогресії як основного механізму розподілу і послідовності подання навчального матеріалу, І.Ю. Голуб дійшла висновку щодо необхідності організації процесу розвитку соціокультурної сенсibilізації в циклічній формі [2, с. 76]. На основі аналізу програмних вимог, особливостей змісту і структури СКК у майбутніх перекладачів та з урахуванням методичних засад розвитку СКС І.Ю. Голуб виділила 5 етапів формування СКК: 1) етап сенсibilізації студентів до механізму сприймання навколишнього світу, рідної культури та іншомовної культури з акцентом на його суб'єктивний і культурно детермінований характер; 2) етап сенсibilізації студентів до культурних відмінностей, на якому формується усвідомлення власного соціокультурного світу поруч з іншими культурами і розкриваються специфічні соціокультурні значення лексичних одиниць, мовленнєвих дій, стандартів поведінки; 3) етап сенсibilізації студентів до механізму порівняння культур, що передбачає вміння порівнювати явища у різних культурах, вибираючи функціональний еквівалент порівняння, помічати й аналізувати порівняння, зроблені іншими, при цьому необхідно «усвідомити різницю між поверховим співставленням культур і коректним адекватним міжкультурним порівнянням» та «завдяки емпатії

тії увійти в ситуацію представників іншомовної культури і усвідомити «нормальність» їхньої поведінки»; 4) етап сенсibilізації студентів до механізму міжкультурного спілкування і подолання непорозумінь з метою усвідомлення механізму міжкультурного спілкування і схеми виникнення можливих непорозумінь, ознайомлення з явищем «психологізації інтерпретації», який передбачає аналіз ситуацій міжкультурних непорозумінь і виявлення соціолінгвістичних і культурологічних факторів, що впливають на виникнення цих ситуацій, а також спонукає до вироблення стратегій поведінки у таких ситуаціях; 5) етап сенсibilізації студентів до впливу соціокультурних факторів на процес здійснення перекладу і його результати з метою забезпечення прагматичної адекватності перекладу за умови врахування соціокультурних факторів і вироблення стратегій поведінки перекладача [2, с. 79-80].

Ю.В. Кузьменко застосовувала у методиці формування СКК два етапи відповідно до характеру знань, навичок і вмінь цієї компетентності, а саме: 1) підготовчого, спрямованого на: а) оволодіння позамовними знаннями і навичками із соціокультурним компонентом; б) оволодіння лексичними навичками говоріння із соціокультурним компонентом; 2) основного – з моделювання міжкультурного спілкування у процесі навчання діалогічного мовлення [5, с. 30].

М.Л. Писанко розподілила групи вправ для навчання стандартів комунікативної поведінки (СКП) у процесі формування англomовної СКК у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної за трьома етапами: 1) рецептивним етапом ознайомлення зі СКП; 2) рецептивно-репродуктивним етапом формування навичок і вмінь використання СКП; 3) продуктивним етапом розвитку вмінь використання СКП [6, с. 10].

Для методики використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання соціокультурної англійської лексики (САК) Т.О. Яхнюк розробила схему навчання САК, що передбачає чотири етапи: 1) етап введення та семантизації лексичної одиниці; 2) етап формування лексичної навички на рівні словоформи, вільного словосполучення та фрази / речення; 3) етап подальшого формування лексичної навички на понадфразовому рівні – діалогічної або монологічної єдності; 4) етап контролю рівня засвоєння лексичного матеріалу [7, с. 9–10].

Отже, можемо зробити висновок про поширеність та продуктивність у методиці викладання іноземних мов таких підходів, за яких в основу поетапного формування СКК покладено принцип систематичності та послідовності з метою врахування послідовності формування навичок і розвитку вмінь та взаємозв'язку різних аспектів мови. Вважаємо необхідним послугуватися принципом систематичності та послідовності у розробці етапів формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології та конкретизації їхнього змісту з метою забезпечення руху від простого до складного, від легкого до важкого, від відомого до невідомого.

Аналіз досліджень І.Ю. Голуб [2], Р.О. Гришкової [3] та І.А. Закір'янової [4] також показав продуктивність підходів у формуванні СКК, орієнтованих на формування професійної спрямованості майбутнього фахівця. Так, досліджуючи педагогічні засади формування іншомовної СКК студентів нефілологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки, Р.О. Гришкова пропонує для розширення СКК такі етапи: 1) активізації вже відомого лексичного матеріалу з теми паралельно з відтворенням фахових знань з профільної дисципліни; 2) введення нових соціокультурних понять з опорою на порівняння явищ за схемою «в одній культурі – в іншій культурі»; 3) наповнення нових понять зрозумілим змістом через наведення прикладів з професійної діяльності за обраним студентами фахом; 4) закріплення нових понять уживанням у стандартних ситуаціях; 5) свідоме вживання засвоєного поняття в спонтанному мовленні в нестандартних ситуаціях з опорою на фахові знання [3, с. 18]. І.А. Закір'янова вважає необхідним у формуванні СКК у майбутніх учителів іноземної мови в процесі професійної підготовки виділити чотири етапи: 1) діагностики ступеня усвідомлення студентами необхідності особистісного і професійного зростання – первинної оцінки ситуацій на індивідуальному рівні; 2) рефлексивного спостереження в групі або мікрогрупі; 3) педагогічної інтерпретації в термінах соціокультурної компетентності та 4) рефлексивного аналізу [4, с. 14]. І.Ю. Голуб також орієнтує формування СКК на формування фахової спрямованості майбутнього перекладача. Так, п'ятий етап формування СКК – етап сенсibilізації студентів до впливу соціокультурних факторів на процес здійснення перекладу і його результати – передбачає вироблення у тих, хто навчається, стратегій поведінки перекладача [2, с. 80].

Отже, в етапах формування СКК у дослідженнях І.Ю. Голуб [2], Р.О. Гришкової [3] та І.А. Закір'янової [4] відображено роль СКК як засобу формування професійної спрямованості майбутнього фахівця. Вважаємо, такий підхід відповідає принципу професіоналізації або професіональної спрямованості (за Н.Ф. Бориско), що необхідно врахувати у розробці етапів формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології.

Розглянемо цілі та зміст етапів формування СКК в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів німецької мови.

У нашому дослідженні формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології відбувається на основі діяльнісного підходу. Процес формування СКК розглядається нами як культуро-пізнавальна діяльність (КПД), що є різновидом навчальної діяльності студентів і визначається як активність, породжена пізнавальними потребами та спрямована на пізнання іншомовної культури та перетворення особистості у цілеспрямованому, безпосередньому або опосередкованому мовою процесі сприймання, перероблення, зберігання та відтворення інформації культурологічного характеру [8, с. 170]. Відповідно, першим етапом виділяємо етап орієнтування, основною метою якого

є орієнтування студентів в умовах КПД, що здійснюється через: а) ознайомлення з метою формування СКК та Програмними вимогами до рівня її сформованості; б) ознайомлення зі складовими КПД – мотивами, предметом, очікуваними продуктом і результатом КПД, способами та засобами (фразеологічними мовними); в) первинного ознайомлення з поняттями або актуалізацією понять «еквівалентність», «безеквівалентність», «соціокультурна лакуна», «фразеологізм», «джерело етнічної, національно-класової інформації в мові», «соціокультурний стереотип», «соціокультурний коментар» тощо; г) виховання лінгвокраїнознавчої та соціолінгвістичної спостережливості; соціокультурної чутливості; соціокультурної неупередженості у студентів. Другий етап – етап вправлення – має підетап формування соціокультурних лексичних навичок та підетап розвитку соціокультурних вмінь. Основною метою другого етапу є формування навичок семантизації фразеологічних одиниць (ФО); навичок роботи зі словником; навичок розуміння ФО при читанні та аудіюванні на рівні фрази / речення / понадфразової єдності; навичок вживання ФО у говорінні та письмі на рівні фрази / речення / понадфразової єдності та розвиток соціокультурних вмінь. Змістом другого етапу в межах формування соціокультурних лексичних навичок є: а) навчання впізнання та розуміння країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня; б) навчання перекладу країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня; в) навчання впізнання та розуміння країнознавчо-маркованих фразеологічних одиниць на рівні речення / фрази / понадфразової єдності; г) навчання «розпредмечування» соціокультурного

змісту різних типів іншомовних мікротекстів через звернення до аналізу соціокультурного потенціалу фразеологізмів та їх компонентів; д) навчання коректного вживання країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня у мовленні на рівні речення / фрази / понадфразової єдності; е) навчання перекладу речень / фраз, що містять країнознавчо-марковані мовні одиниці фразеологічного рівня. Змістом другого етапу в межах розвитку соціокультурних вмінь є: а) навчання «розпредмечування» соціокультурного змісту різних типів іншомовних текстів через звернення до аналізу соціокультурного потенціалу фразеологізмів та їх компонентів; б) навчання лінгвокраїнознавчого коментування соціокультурного змісту німецькомовних фразеологізмів та мовних реалій у їх складі через створення соціокультурного коментаря; в) навчання використання лінгвокраїнознавчої, соціоетнологічної та культурологічної інформації для здійснення соціокультурного аналізу автентичних текстів; г) виховання лінгвокраїнознавчої та соціолінгвістичної спостережливості; соціокультурної чутливості; соціокультурної неупередженості у студентів. Завершальним етапом є етап контролю та оцінювання рівня сформованості соціокультурних лексичних рецептивних та репродуктивних навичок та розвитку соціокультурних вмінь, що інтегрує в себе рефлексію.

Узагальнимо у табл. 1 компоненти змісту та цілі етапів формування німецькомовної СКК у майбутніх учителів засобами фразеології.

Зазначимо, що зміст етапів підпорядковується логіці освітнього процесу та може вимагати розумної адаптації.

Таблиця 1

Компоненти змісту та цілі етапів формування німецькомовної СКК у майбутніх учителів засобами фразеології

Етап	Компоненти змісту та цілі етапів
1. Етап орієнтування	<i>Компоненти змісту: знання, здібності</i> <i>Цілі етапу:</i> Орієнтування в умовах КПД через: а) ознайомлення з метою формування СКК на III курсі, програмними вимогами до рівня її сформованості та рекомендаціями щодо прийомів та способів її формування; б) ознайомлення зі складовими КПД, яка слугує психологічною основою формування СКК (мотивами, предметом, очікуваними продуктом і результатом КПД, способами та засобами (фразеологічними мовними)); в) первинне ознайомлення з поняттями / актуалізація понять «еквівалентність», «безеквівалентність», «соціокультурна лакуна», «фразеологізм», «джерело етнічної, національно-класової інформації в мові», «соціокультурний стереотип», «соціокультурний коментар»; г) виховання лінгвокраїнознавчої та соціолінгвістичної спостережливості; соціокультурної чутливості; соціокультурної неупередженості у студентів.
2. Етап вправлення 2.1. Підетап формування соціокультурної лексичної навички (рецептивної та репродуктивної) 2.1.1. Презентація і семантизація ФО	<i>Компоненти змісту: навички семантизації ФО, навички роботи зі словником</i> <i>Цілі етапу та підетапів:</i> а) навчання впізнання та розуміння країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня; б) навчання перекладу країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня.
2.1.2. Автоматизація навички розуміння ФО у читанні та аудіюванні на рівні речення/ фрази	Компоненти змісту: навички розуміння ФО у процесі читання та аудіювання на рівні речення/ фрази <i>Цілі підетапу:</i> а) навчання впізнання та розуміння країнознавчо-маркованих ФО на рівні речення/ фрази б) навчання «розпредмечування» соціокультурного змісту різних типів іншомовних мікротекстів через звернення до аналізу соціокультурного потенціалу фразеологізмів та їхніх компонентів.

2.1.3. Автоматизація навички вживання ФО у говорінні та письмі на рівні речення/ фрази	Компоненти змісту: навички вживання ФО у говорінні та письмі на рівні речення/ фрази <i>Цілі підетапу:</i> а) навчання коректного соціокультурного вживання країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня у мовленні на рівні речення/ фрази; б) навчання перекладу речень/ фраз, що містять країнознавчо-марковані мовні одиниці фразеологічного рівня.
2.1.4. Автоматизація навички розуміння ФО у читанні та аудіюванні на рівні діалогічної або монологічної єдності	Компоненти змісту: навички розуміння ФО при читанні та аудіюванні на рівні діалогічної або монологічної єдності <i>Цілі підетапу:</i> а) навчання впізнання та розуміння країнознавчо-маркованих ФО на рівні діалогічної або монологічної єдності; б) навчання «розпредмечування» соціокультурного змісту різних типів іншомовних текстів через звернення до аналізу соціокультурного потенціалу фразеологізмів та їх компонентів.
2.1.5. Автоматизація навички вживання ФО у говорінні та письмі на рівні діалогічної або монологічної єдності	Компоненти змісту: навички вживання ФО у говорінні та письмі на рівні діалогічної або монологічної єдності <i>Цілі підетапу:</i> а) навчання коректного вживання країнознавчо-маркованих мовних одиниць фразеологічного рівня у мовленні на рівні діалогічної або монологічної єдності.
2.2. Підетап формування і розвитку соціокультурних вмінь	Компоненти змісту: соціокультурні вміння <i>Цілі підетапу:</i> а) навчання «розпредмечування» соціокультурного змісту різних типів іншомовних текстів через звернення до аналізу соціокультурного потенціалу фразеологізмів та їхніх компонентів; б) навчання лінгвокраїнознавчого коментування соціокультурного змісту німецькомовних фразеологізмів та мовних реалій у їх складі через створення соціокультурного коментаря; в) навчання використання лінгвокраїнознавчої, соціоетнологічної та культурологічної інформації для здійснення соціокультурного аналізу автентичних текстів; г) виховання лінгвокраїнознавчої та соціолінгвістичної спостережливості; соціокультурної чутливості; соціокультурної неупередженості у студентів.
3. Етап контролю	Компоненти змісту: знання, здібності, сукупність соціокультурних навичок та вмінь <i>Цілі етапу:</i> контроль рівня сформованості соціокультурних лексичних рецептивних та репродуктивних навичок, розвитку соціокультурних вмінь, а також оцінювання навчальних досягнень студентів та рефлексії.

Висновки. Отже, нами було узагальнено позитивний досвід поетапного формування СКК та уточнено цілі та зміст етапів формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології. Аналіз наукових публікацій та методичної літератури із проблеми поетапної організації освітнього процесу із формування іншомовної соціокультурної компетентності у закладах вищої освіти показав поширеність та продуктивність у методиці викладання іноземних мов таких підходів, за яких в основу поетапного формування СКК покладено принцип систематичності та послідовності, що дозволяє врахувати послідовність формування навичок і розвитку вмінь та взаємозв'язок різних аспектів мови, а також принципу професіоналізації або професійної спрямованості, які необхідно врахувати у розробці етапів формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології. Формування СКК у майбутніх

учителів засобами німецької фразеології відбувається на основі діяльнісного підходу. Процес формування СКК розглядається нами як культуро-пізнавальна діяльність. Першим етапом формування німецькомовної СКК виділяємо етап орієнтування, основною метою якого є орієнтування студентів в умовах культуро-пізнавальної діяльності. Другим етапом є етап вправлення, який спрямований на формування соціокультурних лексичних навичок та розвиток соціокультурних вмінь. Третій етап – етап контролю – покликаний забезпечити контроль рівня сформованості соціокультурних лексичних рецептивних та репродуктивних навичок, розвитку соціокультурних вмінь, а також оцінювання навчальних досягнень студентів та рефлексії.

Подальшим завданням вважаємо розкриття особливостей будови системи вправ для формування СКК у майбутніх учителів засобами німецької фразеології.

Література:

1. Бирюк О.В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англomовних публіцистичних текстів: автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2006. 24 с.
2. Голуб І.Ю. Формування у майбутніх перекладачів соціокультурної компетенції у процесі вивчення німецької мови після англійської : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2010. 373 с.
3. Гришкова Р.О. Педагогічні засади формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2007. 36 с.
4. Закір'янова І.А. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів іноземної мови в процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2006. 20 с.

5. Кузьменко Ю.В. Методика формування соціокультурної компетенції учнів основної школи у процесі навчання англійського діалогічного мовлення : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2007. 22 с.
6. Писанко М.Л. Формування англомовної соціокультурної компетенції у студентів мовних спеціальностей на базі німецької мови як першої іноземної : автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2008. 25 с.
7. Яхнюк Т.О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2002. 21 с.
8. Шевцова Н.О. Реалізація діяльнісного підходу до формування німецькомовної соціокультурної компетенції у майбутніх учителів // *Викладання та вивчення німецької мови в міжкультурному просторі*: Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції Асоціації українських германістів (22-23 жовтня 2010 р.). Львів, 2010. С. 170.
9. Шевцова Н.О. Етапи формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами німецької фразеології // *International scientific and practical conference «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage»* : Conference proceedings, December 21-22, 2018. Baia Mare, 2018. P. 100–103.

References:

1. Byryuk, O.V. (2006). *Metodyka formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi maybutnikh uchyteliv u navchanni chytannya anhlovmovnykh publitsystychnykh tekstiv*: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.02. [Methods of forming the socio-cultural competence of future teachers in teaching reading English-language journalistic texts: abstract of dissertation ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.02]. Kyiv. 24 p. [in Ukrainian].
2. Holub I.Yu. (2010). *Formuvannya u maibutnikh perekladachiv sotsiokul'turnoi kompetentsii u protsesi vyvchennia nimetskoi movy pislia anhliiskoi* : dys. ... kandydata ped. nauk : 13.00.02 [Forming of Socio-Cultural Competence in Translation Students in Course of Learning German after English: dissertation.... candidate of pedagogical sciences: 13.00.02]. Kyiv. 373 p. [in Ukrainian].
3. Hryshkova, R.O. (2007). *Pedahohichni zasady formuvannya inshomovnoyi sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi studentiv nefilolohichnykh spetsial'nostey u protsesi fakhovoyi pidhotovky*: avtoref. dys... d-ra ped. nauk: 13.00.04 [Pedagogical foundations for forming the foreign language socio-cultural competence of non-philology students in course of professional training: abstract of doctoral dissertation in pedagogy: 13.00.04]. Kyiv. 36 p. [in Ukrainian].
4. Zakiryanova, I.A. (2006). *Formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentnosti u maybutnikh uchyteliv inozemnoyi movy v protsesi profesiynoyi pidhotovky* : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13. 00. 04 [Forming the socio-cultural competence of future foreign language teachers in the process of professional training: abstract of dissertation ... candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.04]. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
5. Kuz'menko, Yu.V. (2007). *Metodyka formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi uchniv osnovnoyi shkoly u protsesi navchannya anhliys'koho dialohichnoho movlennya* : avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Methods of forming the socio-cultural competence of secondary school pupils by means of teaching English dialogue: abstract of thesis... candidate of pedagogical sciences: 13.00.02]. Kyiv. 22 p. [in Ukrainian].
6. Pysanko, M.L. (2008). *Formuvannya anhlovmovnoyi sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi u studentiv movnykh spetsial'nostey na bazi nimets'koyi movy yak pershoi inozemnoyi* : avtoref. dys ... kand. ped. nauk: 13.00.02 [Forming the English-language socio-cultural competence of students of language language studies based on German as the first foreign language: abstract of thesis ... candidate of pedagogical sciences: 13.00.02]. Kyiv. 25 p. [in Ukrainian].
7. Yakhnyuk, T.O. (2002). *Vykorystannya frahmentiv khudozhnykh videofil'miv dlya navchannya studentiv movnykh spetsial'nostey sotsiokul'turnoyi anhliys'koyi leksyky* : avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.02 [The use of fragments of artistic films for teaching students of language studies socio-cultural English vocabulary: abstract of thesis... candidate of pedagogical sciences: 13.00.02]. Kyiv. 21 p. [in Ukrainian].
8. Shevtsova, N.O. (2010). *Realizatsiya diyal'nisnoho pidkhodu do formuvannya nimets'komovnoyi sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi u maybutnikh uchyteliv* [Implementation of an activity-based approach to forming the German-language socio-cultural competence of future teachers]. *Vykladannya ta vyvchennya nimets'koyi movy v mizhkul'turnomu prostori* : Materialy XVII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi Asotsiatsiyi ukraïns'kykh hermanistiv (22-23 zhovtnya 2010 r.) [Teaching and learning German in an intercultural environment: Proceedings of the 17th International Scientific and Practical Conference of the Association of Ukrainian Germanists (October 22-23, 2010)]. L'viv: VTs LNU im. Ivana Franka. p. 170 [in Ukrainian].
9. Shevtsova, N.O. (2018). *Etapy formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentnosti u maybutnikh uchyteliv zasobamy nimets'koyi frazeolohiyi* [Stages of forming the socio-cultural competence of future teachers by means of German phraseology]. *International scientific and practical conference «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage»* : Conference proceedings, December 21-22, 2018. Baia Mare : Izdevniecība «Baltija Publishing». pp. 100–103 [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 14.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.09.2025

Дата публікації: 03.11.2025